

6. Саранцев Г. И. Дидактические аспекты исследования урока в школе / Г.И. Саранцев – Педагогика. – № 1. – 2006. – С. 32–38.
7. Смирнова Т. А. Вища диригентсько-хорова освіта в Україні: минуле та сучасність / Т. А. Смирнова. – Харків : Константа, 2002 – 256 с.
8. Сисоева С. О. педагогічні технології у неперервній професійній освіті : [монографія] / С. О. Сисоева – К. : Віпол, 2001 – 502 с.
9. Шевнюк О. Л. Принципи Інтегральності та варіативності у культурологічній підготовці майбутнього вчителя / О. Л. Шевнюк. – Педагогіка і психологія професійної освіти – 2002 – № 3 – С. 131–140.

РЕЗЮМЕ

Л. А. Бирюкова. Подготовка учителя музыки в условиях индивидуализации учебно-воспитательного процесса.

В статье рассмотрена проблема подготовки учителя музыки в условиях индивидуализации учебно-воспитательной работы; определён интегративный характер дирижерско-хоровой подготовки на хоровом дирижировании.

Ключевые слова: подготовка, методика, индивидуально- творческий подход, педагогическое взаимодействие, средства контроля.

SUMMARY

L. Birukova. The problem of preparation of teachers of music training in the conditions of individual approach in the process.

The problem of preparation of teachers of music training in the conditions lecture point out the integrating character in the training of conductors; it stresses the unity of intellectual, pedagogical and mental work with the experience of conducting.

Key words: preparing, methods, teachers of music training, mental work, preparation of teachers.

УДК 78.071.1:786

Г. П. Голяка

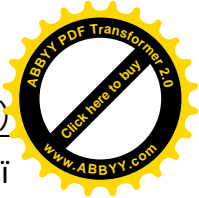
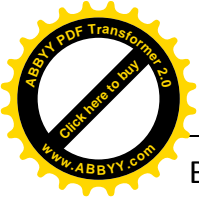
Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка

ТВОРИ ВОЛОДИМИРА ЗУБИЦЬКОГО В СУЧАСНОМУ КОНКУРСНОМУ РЕПЕРТУАРІ БАЯНІСТІВ

У статті розглядаються питання функціонування оригінальних баянних творів у сучасному музичному просторі, зокрема опусів одного з провідних українських композиторів Володимира Зубицького. З цією метою здійснено аналітичне дослідження виконавських програм відомого музичного форуму Міжнародного конкурсу баяністів і акордеоністів «Кубок Кривбасу».

Ключові слова: баянна музика, конкурсна практика, оригінальний баянний репертуар, Володимир Зубицький, Кубок Кривбасу.

Постановка проблеми. Характерною особливістю творчості В. Зубицького є визнання його музичного доробку сучасним виконавством. Яскраві концертні твори композитора входять до репертуару провідних музичних колективів України: Національного оркестру народних інструментів України (диригент В. Гуцал), оркестру Української національної телерадіокомпанії (диригент

В. Рунчак), оркестру «Київська камерата» (диригент В. Матюхін), оперної студії НМАУ ім. П. І. Чайковського, відомих зхакордонних виконавських складів: Уральського державного російського оркестру (під керівництвом Л. Шкарупи), оркестру «Віртуози Риму», італійського тріо баяністів «Vladislav Zolotarev»¹, квартету флейт «Flutes joyeses», а також провідних українських (О. Антоненко, К. Бур'ян, С. Грінченко, К. Жуков, В. Заєць, В. Мурза, Ю. Федоров, П. Фенюк

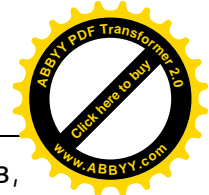
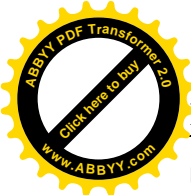
та інші) та закордонних (К. Якомуччі, (Японія); Ч. К'яретта (Італія) та інші) виконавців.

Баянні опуси В. Зубицького також мають надзвичайну популярність у навчальному середовищі, виконуються на конкурсних змаганнях різного рівня. Як зазначає А. Семешко, починаючи з 1975 року, який подарував музичному світу не тільки яскравого виконавця, а й обдарованого композитора, починається тріумфальна хода «Карпатської сюїти», до якої пізніше приєднуються дві Сонати, дві Партити, ціла низка інших творів для баяна-solo. «Усі вони стали суперпопулярними на усіх «акордеонних континентах» [4, 26]. До цієї думки І. Єргієв додає, що у вісімдесяти роки баяністи переживали своєрідний репертуарний бум, пов'язаний із творами В. Зубицького. Найпопулярнішими серед них були: «Карпатська сюїта», Концертна партита № 1 «В стилі джазової імпровізації», Соната № 2 «Слов'янська», «Болгарський зошит». Виконавець згадує, що беручи участь в 1989 році у всесоюзному конкурсі-відборі в м. Астрахані, увійшов у «залік» одинадцяти учасників, хто виконав «Карпатську сюїту» [3, 72].

Сьогодні майже жодне конкурсне змагання не проходить без випробування на майстерність володіння сучасними баянними прийомами гри, зокрема, у творах В. Зубицького. Включення до конкурсної програми опусів композитора неодноразово ставало запорукою успіху виконавців. Так, переможці престижних міжнародних конкурсів, зокрема, Ю. Федоров (І премія й головний приз, а також спеціальний міжнародний приз «П'єтро Евард» асоціації американських акордеоністів за краще виконання твору Соната № 2 «Слов'янська» В. Зубицького, «Кубок Світу, 1986), М. Бровченко (І премія «Гран-прі», 1989), С. Хваста (І премія «Гран-прі», 1989), Є. Черказова (І премія й головний приз «Гран-прі», 1989), К. Бур'ян (головний приз «Гран-прі акордеон», 1991) та інші у складі своєї конкурсної програми мали твори В. Зубицького. Тому вивчення музики композитора є **актуальною** проблемою розвитку баянного виконавства.

Аналіз актуальних досліджень. Необхідно відзначити, що активні композиторські та виконавські пошуки в галузі баянної музики не пройшли осторонь наукової думки. Творчість В. Зубицького неодноразово ставала

¹ Для тріо «Vladislav Zolotarev» В. Зубицький написав сонату «Fatum» (2000) та аранжував власну «Карпатську Сюїту» та три п'єси Джорджа Лігеті.

предметом дослідження. Здебільшого аналізувалися його твори різних жанрів, зокрема, симфонічні (М. Гордійчук, О. Зінкевич, В. Іванченко, Г. Конькова, М. Копиця, Н. Некрасова, А. Скрипник), хорові (Ю. Чекан, О. Чекан), бандурні (Н. Морозевич). Крізь призму сучасного академічного баянного виконавства творчість композитора розглядалася у працях І. Єргієва, В. Князева, Д. Кужелева, А. Сташевського. Найбільш обширно творчий доробок композитора досліджено в дисертації А. Гончарова «Неофольклористичні тенденції в баянній творчості В. Зубицького» [1].

Мета статті – виявити особливості функціонування оригінальних баянних творів, зокрема опусів Володимира Зубицького, в сучасному конкурсному репертуарі. Для цього здійснено дослідження на матеріалі конкурсних програм одного з добре знаних і престижних музичних форумів в Україні та за кордоном Міжнародного конкурсу солістів баяністів і акордеоністів «Кубок Кривбасу».

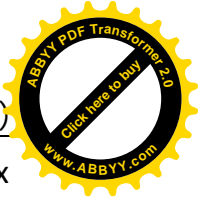
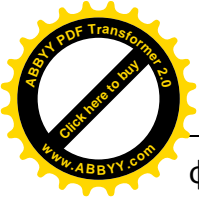
Виклад основного матеріалу. Конкурс «Кубок Кривбасу» був започаткований у 1992 році, як змагання виконавців Всеукраїнського рівня. У другому проведенні (1995) цьому конкурсу надано статус Міжнародного. Авторитетне журі, яке складається з відомих музикантів, діячів мистецтва Італії, Росії, Словаччини, України, Франції та інших країн, широка географія учасників (Білорусія, Казахстан, Молдова, Росія, Сербія, Татарстан, Україна, Франція, Чехія, Югославія та інші), свідчать про високий професійний рівень конкурсу, його визнання в сучасному музичному світі. Для аналітичного дослідження в статті обрано програми учасників чотирьох конкурсів «Кубок Кривбасу» (другого, третього, п'ятого, шостого). Розподіл виконаних творів здійснюється за такими репертуарними групами:

- перекладення «музичної класики»²;
- оригінальні твори для баяна українських композиторів;
- твори В. Зубицького в контексті загального об'єму виконаного репертуару та опусів українських композиторів;
- обробки для баяна фольклорного мелосу;
- інші твори (закордонних композиторів, перекладення сучасної музики тощо).

Перший Міжнародний і Другий Національний (Всеукраїнський) конкурс (1995) мав розгалуження по турах і вікових категоріях. Перший проводився у двох турах у віковій категорії від 18 до 25 років, Другий – в один тур у трьох вікових категоріях (9–12, 12–15, 15–18 років). У конкурсі брало участь дев'яносто три учасники. Усього було виконано триста шістдесят сім творів.

З представленого репертуару половину охопили перекладення «музичної класики» (сто вісімдесят три твори), п'ять відсотків зайняли обробки

²За визначенням М. Давидова, під «музичною класикою» розуміють твори «від ранніх стадій бароко до опусів сучасної композиторської творчості (в тому числі – фортепіанна, скрипкова, оркестрова, органна, хорова музика) в найрізноманітніших аранжуваннях, перекладаннях і транскрипціях» [2, 7].

фольклорного мелосу (вісімнадцять творів), оригінальна музика українських композиторів прозвучала вісімдесят разів (двадцять два відсотки). Решту, двадцять три відсотки, склали інші твори (оригінальна музика закордонних авторів, перекладення для баяна (акордеона) сучасної музики тощо) – вісімдесят шість творів.

Серед усього озвученого сім відсотків (двадцять п'ять творів) зайняли композиції В. Зубицького (вони представляли майже третину (31%) виконаного українського репертуару).

Новацією Третього «Кубку Кривбасу» (1998) стало розширення вікового діапазону солістів до 30 років³ та включення у конкурсне випробування виконавців легкої та естрадної музики – «вар'єте» (у двох вікових категоріях)⁴. За цих обставин значно збільшився кількісний склад учасників, збагатився та урізноманітнівся їх репертуар. Так, чотири вікові групи «солістів» об'єднали сто чотирнадцять виконавців. Двадцять шість баяністів та акордеоністів виступили в категорії «вар'єте»⁵.

Відмінністю цього змагання від попередніх стала вимога виконання в першому турі третьої та четвертої категорії обов'язкового твору В. Зубицького (відповідно «Дитячої сюїти № 1» та «Сонати № 1»). Окрім сімдесяти п'яти таких інтерпретацій, двадцять учасників цих категорій включили до програми свого другого туру інші твори композитора: Партиту № 2 (шість), Партиту № 1 (п'ять), Карпатську сюїту (три), Сонату № 2 (три). По одному разу прозвучали «Чарівна смерічка» (з «Болгарського зошита»), Токата (з циклу «Прелюдія і токата»), «В наслідування Й. Штраусу».

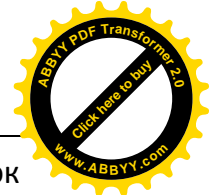
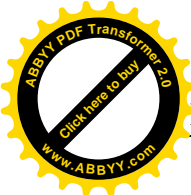
Отже, з шестисот дев'яносто одного твору, які прозвучали у I–IV категоріях «Третього Кубку», дев'яносто п'ять (біля чотирнадцяти відсотків) склали композиції В. Зубицького, що становить більше половини (п'ятдесят сім відсотків) оригінальних опусів українських авторів. Останніх на цьому змаганні було виконано сто шістдесят сім, що є двадцять чотири відсотки від загальної кількості творів. Перекладення «музичної класики» (триста тридцять творів), як і на попередньому Другому конкурсі, зайняли майже половину (сорок вісім відсотків) усього репертуару. Обробки фольклорного мелосу та інші твори – відповідно понад сім відсотків (п'ятдесят два твори) та двадцять відсотків (сто сорок два твори).

П'ятий «Кубок Кривбасу», який відбувся у 2003 році, прийняв п'ятдесят п'ять учасників, які розподілилися по категоріях: I – солісти до дванадцяти років; II – солісти до п'ятнадцяти років; III – солісти до вісімнадцяти років, IV – солісти до тридцяти років (п'ятдесят учасників); V – виконавці легкої та естрадної музики (п'ять музикантів).

³ I категорія – солісти до 12 років; II категорія – солісти до 15 років; III категорія – солісти до 18 років, IV категорія – солісти до 30 років.

⁴ V – категорія – виконавці легкої та естрадної музики до 18 років; VI – категорія – виконавці легкої та естрадної музики без обмеження у віці.

⁵ Категорія «вар'єте» (виконання легкої та естрадної музики) не включалася у аналітичне дослідження.

Серед усієї кількості виконаних творів (двісті тридцять один) понад сорок сім відсотків (сто вісім) склала «музична класика». Трохи менше від неї (біля тридцяти двох відсотків) звучали опуси зарубіжних композиторів та перекладення сучасної музики (сімдесят чотири твори). Оригінальна музика для баяна та акордеона українських композиторів була представлена в конкурсному репертуарі сорока одним твором (вісімнадцять відсотків), з них В. Зубицького виконували дванадцять разів, що становить біля п'яти відсотків від загального й трохи більше двадцяти дев'яти відсотків від кількості опусів вітчизняних авторів⁶. Найменшим виявилось представництво фольклорних обробок. Їх прозвучало лише вісім (три відсотки).

Сімдесят дев'ять учасників Шостого «Кубку Кривбасу» (2006) виступали в чотирьох вікових категоріях академічної музики⁷ (шістдесят сім музикантів) та в номінації «вар'єте» (дванадцять чоловік)⁸.

З триста шістдесяти восьми виконаних творів сорок три відсотки складала «музична класика» (сто п'ятдесят дев'ять). Друге місце посіли опуси зарубіжних композиторів та перекладення сучасної музики. Їх грали сто двадцять три рази (біля тридцяти трьох відсотків). Українська музика зайняла дев'ятнадцять відсотків від загального репертуару (71 твір). Обробки фольклорного мелосу – чотири відсотки (п'ятнадцять творів).

Необхідно зазначити, що із загальної кількості виконаного на «Кубку Кривбасу-2006» більше шести відсотків (або третину кількості творів українських авторів – тридцять три відсотки) становлять композиції В. Зубицького (двадцять чотири твори). У найскладнішій за конкурсними вимогами четвертій віковій категорії (два тури) його музику, у середньому, грав кожний другий інструменталіст (двадцять творів / тридцять два учасники). Зокрема, програми чотирьох конкурсантів цієї номінації включали твори В. Зубицького двічі (у першому й другому турах)⁹.

Найбільшу популярність серед опусів композитора на цьому музичному форумі отримало «Присвячення Астору П'яццоллі». Обов'язковий на четвертому конкурсі (2001) цей твір активно включався у конкурсні програми учасників «Кубку Кривбасу-2006», інтерпретуючись загалом дев'ять разів¹⁰ (третина від усіх озвучених творів В. Зубицького).

З представленого аналітичного дослідження можна виявити, що з усього озвученого репертуару на чотирьох конкурсах «Кубок Кривбасу» майже половину зайняла «музична класика». Приблизно по чверті охопили композиції українських авторів та різні інші твори (зарубіжних авторів, перекладення сучасної музики тощо). Найменший відсоток належить обробкам фольклорного

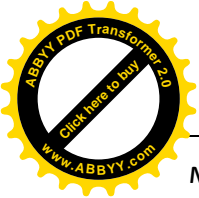
⁶У номінації «вар'єте» також виконували чотири рази твори В. Зубицького.

⁷I – до 12 років; II – до 15 років; III – до 18 років, IV – до 30 років.

⁸У конкурс була включена також VI категорія – «виконавці-гармоністи». У зв'язку з тим, що цей вид музикування не належить до академічного мистецтва в дослідженні програми названої групи не аналізуються.

⁹Це два представники Київської баянної школи (О. Хрустевич і Д. Царко клас проф. В. Безфамільнова), Уральської (Д. Мацутов, клас викл. Є. Пирогова) та Білоруської (В. Шимчак, клас проф. М. Солопова).

¹⁰Вісім разів «Присвячення Астору П'яццоллі» виконувалося учасниками I – IV категорій і один раз було включено у програму категорії «вар'єте».

мелосу. Їх виконання в різні конкурсні роки в межах від трьох до семи відсотків.

Опуси В. Зубицького звучали на всіх конкурсах «Кубоку Кривбасу», обраних для аналітичного дослідження. Вони займали від п'яти до чотирнадцяти відсотків від загального обсягу виконаного, у середньому від третини до більше половини музики українських авторів. Учасники різних вікових категорій включали у свої виступи твори композитора. Найбільша їх частка була озвучена в найскладнішій четвертій віковій категорії.

Висновки. Отже, можна визначити, що музика В. Зубицького займає вагоме місце в сучасному конкурсному репертуарі. На одному з найпрестижніших в Україні Міжнародному конкурсі «Кубок Кривбасу» вона включалася у програми учасників різних вікових категорій, пропонувалася в якості обов'язкових до виконання творів. Серед композицій сучасних українських авторів опуси В. Зубицького виявилися найбільш затребуваними. Популярність їх полягає в художній сутності самих творів. Конгломерат яскравої образності, цікавих фактурних рішень, оригінального тембрового колориту, модернових баянних прийомів гри вирізняє музику В. Зубицького поміж одноманітних інформаційних потоків сьогодення, привертає до неї увагу виконавців і слухачів.

ЛІТЕРАТУРА

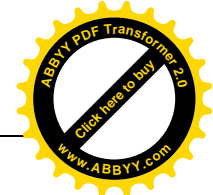
1. Гончаров А. О. Неофольклористичні тенденції у баянній творчості В. Зубицького : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво» / А. О. Гончаров. – К., 2006. – 17 с.
2. Давидов М. А. Баян-акордеон в камерному мистецтві на стику століть / М. А. Давидов // Наук. вісник НМАУ. Музичне виконавство. – К., 2000. – Вип. 8. – Кн. 5. – С. 7–15.
3. Єргієв І. Д. Український «модерн-баян» як феномен світового мистецтва: дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / Єргієв І. Д. – Одеса, 2006. – 165 с.
4. Зубицький В. Д. Диалог о времени и мастерстве / В. Д. Зубицький, А. А. Семешко. – К. : Асо-opus Publishers, 2003. – 40 с.
5. Сюта Б. О. Музична творчість 1970–1990-х років: параметри художньої цілісності / Б. О. Сюта. – К. : Грамота, 2006. – 256 с.

РЕЗЮМЕ

Г. П. Голяка. Произведения Владимира Зубицкого в современном конкурсном репертуаре баянистов.

В статье рассматриваются вопросы функционирования оригинальных баянных произведений в современном музыкальном пространстве, в частности произведений одного из ведущих современных украинских композиторов Владимира Зубицкого. С этой целью осуществлено аналитическое исследование исполнительских программ известного музыкального форума Международного конкурса баянистов и аккордеонистов «Кубок Кривбасса».

Ключевые слова: баянная музыка, конкурсная практика, оригинальный баянный репертуар, Владимир Зубицкий, Кубок Кривбасса.

SUMMARY

G. Golyaka. Works of Volodimir Zubitsky are in a modern competitive repertoire for bayan.

In the article the questions of functioning of original bayan works are examined in modern musical space, in particular opuses of one of the leading Ukrainian composers of Volodimir Zubitsky. Analytical research of the performance programs of the known musical forum of the International competition of bayan-players and accordionists is to that end carried out «Cup of Kryvbas».

Key words: music of bayan, competitive practice, original repertoire for bayan, Volodimir Zubitsky, Cup of Kryvbas.

УДК 398:78:378.6:78(477)

В. В. Гуря

Сумський державний педагогічний
університет ім. А. С. Макаренка

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗИЧНИЙ ФОЛЬКЛОР У СИСТЕМІ ПРЕДМЕТІВ МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНОГО ЦИКЛУ ПЕДАГОГІЧНИХ УЧИЛИЩ ТА КОЛЕДЖІВ

У статті зроблено спробу теоретичного обґрунтування необхідності впровадження міжпредметних зв'язків щодо викладання українського музичного фольклору як засобу вдосконалення фахової підготовки студентів з музично-теоретичних дисциплін. Зазначено, що цей підхід забезпечує єдність музичної теорії та практики. Український музичний фольклор тлумачиться як чинник інтенсифікації інтелектуального розвитку особистості.

Ключові слова: український фольклор, музично-теоретичні знання, етносольфеджіо, міжпредметні зв'язки, музична морфологія.

Постановка проблеми. Сучасне інформаційно-демократизоване суспільство передбачає підготовку конкурентоспроможного фахівця у сфері мистецької освіти, який володіє цілісними, системними знаннями: з одного боку, музично-професійними, з другого – знаннями, пов'язаними з функціонуванням музичного мистецтва взагалі. Актуальним при цьому залишається врахування специфіки його діяльності, яка характеризується комплексною природою, різноплановістю, багатоскладовістю і творчою сутністю.

Фундаментальні позиції, основні орієнтири, цілі та умови розвитку освіти, обґрунтовані у Законі України «Про освіту», в Державній національній програмі «Україна XXI століття», у «Національній доктрині розвитку освіти», вимагають від вищої школи інноваційних підходів до фахової підготовки нової генерації вчителів музики. Означені документи передбачають невіддільність освіти від національного ґрунту, її органічне поєднання з національною історією та народними традиціями, прилучення до надбань народної творчості, зокрема українського музичного фольклору. Специфіка вимог до формування особистості вчителя, зокрема вчителя музики, актуалізує питання необхідності формування особистості майбутнього вчителя з високим рівнем інтелектуальних можливостей, спрямування освіти на відродження духовності українського